

УДК 821.161.2.09:82.32 «192»

ЕКСПРЕСІОНІСТИЧНА ПРАВДИВІСТЬ ЗОБРАЖУВАНОВОГО У НОВЕЛАХ КЛИМА ПОЛІЩУКА

Оксана Івасюк

Київський університет імені Бориса Грінченка

Віра Клімачова

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті розглянуто особливості експресіоністичного світобачення Кліма Поліщука, відображеного в його новелах, вплив трагічних воєнних та революційних подій та соціально-політичної ситуації початку ХХ століття. Експресіонізм у прозі К. Поліщука є чи не найяскравіше вираженим, зокрема це стосується висвітлення напруги переживань, поглядів на дегуманізацію суспільства на тлі епохи, бездуховність, яка була спричинена суспільно-політичними та економічними чинниками початку ХХ століття, тяжіння письменника до контрастування, акцентування на психіці людей, використання символів тощо. Загалом експресіоністична манера письма притаманна кожному творові К. Поліщука.

Ключові слова: експресіонізм, імпресіонізм, новела, нарація.

Метою дослідження є визначення особливостей екзистенціальних рис у новелах Кліма Поліщука. Про визначення терміну «експресіонізм» та його особливості чимало йшлося у колі літературознавців, філософів різних країн (С. К'єркегор, З. Фрейд, О. Осьмак, В. Бранський та ін.).

На українське експресіоністичне світовідчуття початку ХХ століття вплинули трагічні воєнні та революційні події та соціально-політична ситуація початку ХХ століття. Через світобачення К. Поліщука, а зокрема, гіпертрофоване авторське «я» у творах (притаманна першоособова нарація) передається вся емоційна напруга баченого у період визвольних змагань та війни. Експресіонізм у прозі К. Поліщука є чи не найяскравіше вираженим, зокрема це стосується висвітлення напруги переживань, поглядів на дегуманізацію суспільства на тлі епохи, бездуховність, яка була спричинена суспільно-політичними та економічними чинниками початку ХХ століття, тяжіння письменника до контрастування, акцентування на психіці людей, використання символів тощо. Загалом експресіоністична манера письма притаманна кожному творові К. Поліщука.

Використання символів у прозі письменника – одна з характерних рис експресіонізму. Музичні інструменти передають стан душі наратора, причому вони є ліричними: гітара, ліра, скрипка. У творі «Злочинна тьма» діючим персонажем є старий сліпий лірник: «Тоді він знову бере ліру і знову ридають струни над мовчазним трупом. Старий і сам того не знає, чого так жалібно, так тужно плаче його ліра» [4, 104]. Разом із лірником «співає журба, вклякнувши перед лицем суворого життя; співає чорний піт, що падає з чола в брудне болото; співає право, зневажене силою; співає всесильний гнів простої душі, розбитої стражданням» [4,

100]. Зрештою, ці страждання, муки, невимовний біль гинуть разом із лірником та лірою.

Звернення до громадянської теми, яка домінує у творчості К. Поліщука, знаходить свій вияв у висвітленні доби, про яку йдеться у прозі, крізь призму персонажів, їхніх думок, вчинків, через розповіді, спостереження прослідковується духовна криза суспільства, оповідач не розділяє позицій затьмарених подіями людей. Наприклад, в оповіданні «В нетрях Латвії» йдеться про мародерство деяких військових: «Не можу зрозуміти цієї страшної жадоги до грошей і хліба, за якою блідне такий могутній інстинкт, як інстинкт самозбереження» [4, 108]. Від безвиході суспільство втрачало відчуття людяності, дії та вчинки були подібними до звірячих: вижити за будь-яких обставин, а якщо й не вижити, то спробувати, адже втрачати вже нічого.

Зазвичай своєї власної позиції письменник намагався не висловлювати буквально, але у наступних рядках абсолютно відверто від першої особи він пише: «Я син того краю і міг завше віддати себе в офіру тому краєві. Не для гайдамачини сліпої, не для свавільного козацтва, не для бундючливого гетьманства я офірував собою, а для золотих ланів рідних, для рідного неба блакитного. Я поет і люблю красу, а за зневагу краси можна і вмерти» [4, 132]. Звичайно, що тут присутні елементи сентименталізму, які вдало поєднані з експресіонізмом, оскільки відчувається біль за батьківщину, наратор кричить у своїх думках про страчену боротьбу, вболіває за майбутнє своєї держави. Крах надій та сподівань, якими був окрилений – руйнуються. Напруга, емоційність передаються й реципієнтові: «Воля і молодість – дві найдорожчих речі для людини, і вони скрашують собою весь смуток життя. Там, де нема волі, дарма гине молодість а де є воля – молодість вічно цвіте і красується в промінні ясних почувань душі...» [4, 143]. Молодість та воля ототожнюються автором.

Це є суб'єктивне світобачення, яке передається через персонажі, та все ж таки погляди письменника завжди залишаються об'єктивними щодо дій більшовизму: «[...] беру число радянської газети і починаю читати про побідний хід червоних військ, про грандіозні завоювання червоної революції і величність червоного терору...» [4, 197]. Страх за майбутнє переповнює, бо, дивлячись на людей, які обмежені у своїх поглядах, стає моторошно: «Бач, тут справа стоїть так, що система необхідна. От і жовта, і блакитна, і червона, і чорна армії свою систему мають, а тільки в нас нічого...» [4, 200].

Ще однією причиною, яка штовхала людей на фронт, була особистісна, про що йдеться і в оповіданні «Замість казки»: «Вся наша акція є не більше, як скупчення цілої низки особистих випадків в життю окремих одиниць, що привело їх до утворення спеціального свого фронту, який для оправдання свого існування потребував якоїсь ідеї...» [4, 348]. У цьому ж творі: «Про політику я також не говорю, але я говорю про психічний бік нашої справи, який майже в цілому залежить від чисто особистих примх і вимогів кожного окремого індивіда з цього

табору. [...] В одного родинна трагедія, в другого романтична пригода, в третього звичайний нещасливий випадок, а те все разом змотується в клубок, який котиться по всіх просторах під знаком якоїсь ідеї...» [4, 349–350]. Та це лише суб'єктивна позиція однієї людини, яка своє одиничне переносить на загал.

Письменник проникає у внутрішній світ суперечностей героя, який сповнений гуманізму, він навіть себе не вважає революціонером, завжди кудись втікає: «Стиснувши в грудях серце, ждеш і прагнеш нових з'явищ Революції, наче в них може бути втіха якась... Революція, як і коханка, не може дати того, чого так настирливо просить душа... Збагнути всі примхи Революції й задовольнити її вимоги зможе лише той, хто зробив з себе машину будучини й знищив у собі всяку людяність» [4, 239]. Боротьба зі своїм «я», розуміння того, що не люди правлять війною, а вона – ними, звучить в оповіданні «Великого бажайте!...»: «...Цілих два роки «власної» війни, «власної» страшної, безглуздої, галасливої руїни заставили мене зійти на манівці... Заблудився я між таборами й загубив багатьох рідних і дорогих. Часто стрівав їх у цілком протилежнім таборі від того, в якому знаходився я. Часто вони самі приходили до мене зневірені й розбиті, але вже я *мусив* не визнавати їх...» [4, 365]. Ось ця вимушеність – неможливість щось змінити. Оповідач діє інтуїтивно, залежно від обставин.

Нерідко своїми пориваннями до справедливості наратор намагається врятувати комусь життя («Революційним шляхом»), зберегти майно («Форшпан») та ін.

В оповіданні «Революційним шляхом» звучить протест проти дійсності, зла, жорстокості, що цілковито пов'язано з подіями доби, адже спротив проти насилля, смерті – риси раннього експресіонізму, однак разом із цим напрямом взаємодіє й сентименталізм, його риси виявляються в тому, що оповідач входить до гайдамацького угруповання, виступає проти смертної кари, за що однодумці вважають його «сентиментальним». Причиною такого протесту став звичайний юнак, якого схопили за вірші і його внутрішній протест переростає у відчайдушний біль, нервова напруга майже доводить до крайньої межі: «І тепер, після цього випадку з отим звичайним юнаком, відчув, як у мені щось обірвалося і впало на серце, давлячи його до нестерпного болю, який заставляв мене напружувати всю силу своєї волі, аби стриматися від якогось мені самому ще невідомого, непевного кроку...» [4, 338]. Соратники стають для нього огидними.

Безумовно, наратор – індивід у своєму оточенні, він має право висловлювати громадянську позицію, оскільки жодна людина не мусить покірно погоджуватися з думками інших, саме такої точки зору й дотримується, захищаючи інтереси юнака. Окрім того, це є проявом духовності та волі, під час суду приходиться прозріння: «[...] їх очі світилися якоюсь незрозумілою радістю і коли кожний думав про те, що ось то він не так собі звичайний обиватель, який залякано сидить десь у закутку, а творець подій, який може багато і який навіть має власть судити людину, та ще й суворо...» [4, 341]. І знову – іронія з пригніченістю, розчаруванням, урешті, наратор звільняє юнака, за що отримує від нього по голові. Кульмінація

досить неочікувана, але зрозуміла: хлопець залишається при своїй думці, обзиває героя «мошенником» і втікає, боячись, що це провокація, і його можуть вбити.

Мотив повернення до колишнього спокійного життя, де панує любов та злагода, братерство, людяність, є частиною основних принципів експресіонізму, які повною мірою виражені у малій прозі К. Поліщука.

Схожий за своєю сюжетно-композиційною лінією до попереднього оповідання й «Форшпан», в якому діючий персонаж намагається зберегти підводу з кіньми господареві, яку хочуть забрати «побратими», йому не вдається цього зробити, бо, як і в попередньому творі, не мав однодумців.

Про несправедливий розстріл йдеться й у творі «За всіх – один». Йдеться про людей, які варті життя, варті того, щоб висловлювати погляди, мати місце у суспільстві: «Розстріляли, не дивлячись на те, що його увільнення домогалася вся сільська громада» [4, 319]. Тут експресіоністична емоційність вдало поєднана з імпресіоністичною манерою письма: використані повтори акцентують увагу реципієнта на гіперболізації злочину без покарання. Особисто сам персонаж потрапляє у таку безглузду ситуацію, коли його хочуть розстріляти, у творі «Щось непевне». Він навмисно спалив солом'яне опудало, яке стояло на подвір'ї «касарні»: «Мене, людину з мізком в голові і серцем в грудях, хотіли розстріляти за якесь солом'яне чучало, яке я так ненавидів» [4, 73]. І знову нервова напруга та емоційність, які характерно притаманні у даній ситуації.

Мріями про спокійне майбутнє живе головний герой, спогади не полишають його: «А за те, щоб хоч один тиждень побути вдома серед рідних людей, то кожний, не задумуючись, охоче віддав би половину свого життя» [4, 122]; «Я сидів самотньо в своїй понурій кімнаті і згадував своє село» [4, 228]; «Тоді мимоволі згадуються давно минулі зелені весни, розгортаються шпальти життя, а там – що не літера, так болюче почування...» [4, 239]. Письменник зобразив трагедію розлуки з рідною землею, йдеться про втрачений зв'язок персонажів з духовністю: «З минулого zostалися лише спогади одні. Дійсність сіра, сумна й непривітна» [4, 455]; «Кожна таборова ніч проходила в думках та мріях про волю, і тільки під ранок мозок кожного таборовця стомлювався настільки, що тратив свідомість дійсного і починав снити майбутнім, яке раз у раз було звичайним минулим і давно прожитим» [4, 345]; «Те все, що накипіло в нас на душі, без усякого вагання було виложено на стіл і вже ніхто з нас не боявся бути сентиментальним, коли згадував свою сільську хату в загаті і вистелений пахучим сіном святочний стіл...» [4, 348] тощо.

Протести проти війни та кровопролиття у прозі К. Поліщука лунають в експресіоністичному дусі: «Отже, де мусить литись кров, не може бути зайвих розмов про жорстокість... Не хочемо насилувати нікого, але хочемо принести себе в жертву майбутнього спокою і щастя нашої довготерпеливої країни...» [4, 378]. Тут іронічний виклад думок поєднується з експресією.

Небажання брати участь у вбивствах – одна з ідей творів письменника,

персонаж розуміє, що по той бік барикад сидять такі самі люди, як і по цей, вони – однакові («В часи безнадійності»). Битви – це стрес для оповідача, після якого він ще довго приходиться до тями: «Тихим спокоєм місячного сяйва залічую рани свого терпіння і мрію, що колись, як прийде час, то настане справжній спокій на землі, і забудуться страшні ночі в кривавих полях...» [4, 61]. Гуманізм у ставленні до своїх друзів також є показником того, що оповідач прагне спокою, миру: «Взагалі, як-то кажуть, хлопці були такі, з якими ще можна було жити» [4, 64]. Письменник робить акцент й на тому, що до війська потрапляють не зі своєї волі, огидно бути присутнім серед такої категорії людей: «Щось непевне діється у світі, а люди безсилі боротися з ним. Я зовсім не думав бути тим, чим мусив стати. Але мене, без моєї волі, взяли і одягли в сіру одягу, дали в руки багнета, поставили в ряд туполицих людей і сказали: «Каблуки вместе!»...» [4, 73]. Завдяки мовним засобам письменник неодноразово передає ницість московських командирів: «Казали, що задля того, щоб одержати «георгія», – «нада услужливать хорошо начальству», щоб дістати грошей, – «обіскивать своихъ убитыхъ товарищовъ и зайнятыя местности», а задля того, щоб врятуватися під час атаки, – «нада залегти и лежать какъ убитый къ верху брюхомъ, али боком...» [4, 73].

Відтворення найдрібніших відтінків настрою, що є рисою імпресіонізму, створює вдалий синтез з експресіонізмом – супротив війні: «Лежиш так тихо і непорушно, і хотів би так лежати довго-довго, щоб згасло сонце, зорі, прийшла чорна ніч і настала б мовчазна тьма без пісень і згуків, без болів, снів і зітхань. Хочеться, щоб не було нічого, нічого, нічого...» [4, 92]. Звичайного буденного спокійного життя прагне оповідач, дивлячись на все те, що відбувається у місті: «Моє рідне тихе, лагідне містечко божеволіло в дикунських інстинктах своїх низин» [4, 187].

Палке бажання усамітнення, втеча з Великого Міста, возз'єднання з природою, небажання брати до рук зброї – великий внутрішній протест.

Події, що відбувалися у суспільно-політичному житті країни початку ХХ століття, стали причиною дифузних змін у жанрах літератури. Перенасиченість подіями та явищами змусили письменників перейти до нових форм написання творів, набула популярності новела. К. Поліщук – один із письменників, який створив власний жанр – «новелу факту». Особливістю таких новел є те, що вони характеризуються фрагментарністю, яка є повним виявом експресіонізму. Завдяки так званим уривкам, фрагментам час та періоди, які описуються у творах, сприймаються цілісно. Як зазначає І. Денисюк, такі твори «перебрали на себе функцію повісті і роману» [2, 8].

Особливістю новел письменника є те, що наративні акценти переносяться на внутрішній світ персонажів, увага зосереджується на переживаннях та настроях героїв, новела «просвічує їх, ловить їх на «гарячому вчинку», показує їх на «перевалі» життєвих доріг, відкриває для них щось незнане, нове» [2, 127]. Виклад у таких фрагментах характеризується лаконічністю, дійових осіб небагато, описи

стислі, але деталізовані.

У фрагментарній прозі К. Поліщука домінують емоційна, психологічна та чуттєва сфери. До уваги беремо прозові замальовки «Фрагменти життя» («Да, ну?!», «Їх кінець», «Останній день», «Вуалька», «Коханки немає», «Невже так?!», «Мовчанка», «Белетрист», «Апарат») та «Поліські нариси» («Поберіжник», «Поворотовець», «Війт», «Гак»).

У нарисі «Да, ну?!» письменник лаконічно вводить реципієнта в атмосферу міського життя: «Міські вулиці всміхалися вечірніми огнями. Кокетуючи, проходили тротуарами міські панни. Надриваючи горлянку, якась обшарпана людина закликала: «Вот почистим сапоги!.. [4, 214]. Вже в цих кількох рядках відчуваємо вплив на оповідача його оточення, він стурбований якимсь передчуттям зради, і стосується це жінки, відчуває себе божевільним, розмовляє сам із собою, йдучи вулицею: «Відчував у мозкові, як там щось віджило, заворушилося й стало шкрябатись колючими кігтями. В очах зробилося зелено. Під ногами стратився ґрунт» [4, 214]. І все це через сумніви та недовіру до коханки, яка відпочивала з кимсь по сусідству, на його ж подвір'ї. Голос незнайомого чоловіка викликає обурення, нагадує касарню; ненависть, кохання та божевілля водночас – основні елементи цього твору. Персонаж хоче знищити портрет жінки, який висить у кімнаті, на кожну його фразу з-за стіни звучить огидне «да, ну?!» незнайомця. Дивиться на портрет: «Він замовк. Без єдиного слова став на коліна. Стояв так і дивися в її глибокі очі, що здавалися страшною безоднею, мороком ночі, де можна було пропасти й загинути безслідно» [4, 215]. Коханка ніби тримає його, не відпускає зі своїх тенет, хоче знищити її образ сокирою, позбувшись самотності, здобувши майбутнє, але заходить вона, і він не в змозі щось змінювати. Жінка не поважає його, йде знову до іншого, залишившись на самоті, герой гаряче молиться до портрета: «В той час увійшла вона. Стала коло порога й залилася слізьми: «Які ми нещасні обоє!...» [4, 216].

Письменник чітко концентрує увагу на божевільності почуттів, емоційності сприйняття персонажем життєвих колізій, залежність протилежних статей одна від одної є очевидною, але прояви її різняться: чоловік кохає до божевілля, та водночас є самотнім, а жінка не може змінити свого життя, тому задовольняється тим, що має.

«Їх кінець» показує, яким був вплив суспільно-політичних змін на окремого індивіда, який прагнув лише закінчення протистоянь. Не за своєю волею він стає свідком розстрілу «переможених», і на нього потрапляє крапля крові. Йому байдуже, хто є хто: «Мій Боже! При чому ж тут я? Хіба ж я винен, що такий їх кінець?...» [4, 218].

Образна система таких творів сформована під впливом тоталітарного режиму, саме це стає причиною того, що персонаж усамітнюється, стає відчуженим від суспільства.

Завдяки використанню образів та символів К. Поліщук у новелі факту «Вуалька» зобразив революцію, через асоціативний образ жінки, яка не дозволяє знімати з себе вуаль, хоча чоловік так прагне цього, щоб поцілувати її, адже захопився нею при першій зустрічі: «Несподівано, серед буденного життя і праці, з'явилася вона. Її очі вразили його серце і затопили душу шоколадним золотом казки. Несмілий, зневірений, сумний схилив перед нею свою безталанну голову...» [4, 220]. Тут простежується реальний образ революції, яка так само затягувала у свої тенета людей, вабила новими ідеями, новим життям. Коли жінка знімає вуальку, чоловік чує «Марсельєзу», і зацікавлення до неї минає.

Нарис «Коханки немає» складається з кількох коротеньких фрагментів життя різних за соціальним статусом людей. Персонаж мимоволі підслуховує розмови перехожих (кокетуєчої жінки та молодого студента, пенсіонерів, які не мають коштів на прожиття, та когось із артистів) через вікно своєї кімнати після того, як його покинула коханка, йому набридає підслуховувати і стає нудно без коханки. Основна ідея твору – донести до читача, як жило суспільство під час революції, які проблеми домінували у різних колах, з тексту стає очевидним те, що особисті обставини під впливом суспільно-політичних турбують людей понад усе.

«Все для жінки! І революція, і боротьба, і перемога!..» – такий зміст фрагменту «Невже так?!». За тривалий час розвитку революційних подій лави борців занепали духом без жіночої уваги та втіхи, ця думка лунає від «широ підмальованої жінки»: «Від неї віяло духом дешевої парфумерії і ще чимсь специфічним, дратуючим, млосним» [4, 224]. Персонаж не розділяє такої позиції, але все ж таки вагається: «Невже все для жінки?!..» [4, 225]. Ця думка виникає у нього як нав'язлива ідея. Письменник хотів показати, що люди стомлювалися від постійних настирливих закликів до боротьби, шукаючи при цьому нових вирішень, прагнули постійності та завершення боротьби, яка за своїм характером вже нагадувала божевілля.

«Багатомовною» серед цього циклу фрагментів виступає «Мовчанка»: К. Поліщук висвітлює трагедію існування людей у період тотального знищення, коли майже кожного місяця в села приходила нова влада зі своїми мародерами і чинила свавілля. Так і тут зображено прихід осетинів на чолі з якимсь генералом, які дають наказ людям віддати їм «все излишки» сала, картоплі, вівса та сіна. Один незнайомец із натовпу хотів було щось сказати, але за це генерал назвав його більшовиком, за що парубок був схоплений. Ось і свобода дій, ось і влада, яка би мала захищати свій народ. Письменник зображує добу соціальної катастрофи, коли можновладці різних спрямувань були причиною того, що люди ставали натовпом, юрбою, боялися білого світу: «Потяглись сірі, зігнуті постаті. Йдуть мовчки, а зуби зціплені. В кожного своя думка: Що ж тепер робити?!..» [4, 227]. Водночас К. Поліщук показує й те, що всякому терпінню є межа: люди повстають проти влади, захищаючи свої інтереси. Виявлено своє бачення доби, яке виражається у формі парадоксу: ніби й волі добиваються, але тут же перебувають у тенетах

власних захисників.

«Белетрист» демонструє життя та стосунки в українських культурних осередках часів визвольних змагань. Йдеться про белетриста, яким усі захоплюються, він справляє неабияке враження на оточуючих своєю замисленістю, зовнішнім серйозним виглядом. І лише спостерігач знає, про що насправді думає письменник, а думає він про життя насущне: про свої борги, про те, звідки взяти грошей на хліб, про те, як догодити видавцям, які дали наперед аванс: «Виснажився я. Остання моя річ зовсім слабенька. Ідея, думка – гарні, але виконання нікчемне. Дарма тільки поспішився надрукувати. Будуть критики “Книгаря” над чим поглумитись... Якби не такі погані аси, то ще... От так, жиєш кепсько, куриш махорку, про хліб тільки й думаєш, то куди вже там “глаголом жечь”. Щоб виїхати куди-небудь, абощо, а то загинути так можна... Кажуть, що тепер вигідне діло спекуляція, але як тут за неї взятися?.. То ж цілком нова справа!» [4, 567]. Белетрист соромиться власного зовнішнього вигляду, оскільки одягнений в майже подертій одяг. Можливо, К. Поліщук у цьому нарисі використав й саморефлексію, показав різні аспекти особистості, намагався розкрити низку конфліктів. Це стосується, насамперед, взаємовпливу літературного та суспільно-політичного життя, зовнішніх та внутрішніх протистоянь особистості. Події доби гнітили та змушували творити митців не заради задоволення та втіхи справжнього читача, а задля покращення матеріального становища, тому й доводилося писати «на замовлення». Про це йдеться й у нарисі «Апарат», який завершує цикл «Фрагменти життя»: «Писав по замовленню газетного фейлетона, викурював пару цигарок, клав на писальний стіл гроші, ще хвилинку думав про сучасні умовини життя і скоренько зникав» [4, 571]. Твір написаний фрагментами, подібний до потоку думок, все, що спадає на думку, він записує: тут і стосунки з жінкою, і вплив невідомого апарату на свідомість, від якого йому лячно, і залежність від революції. У нарисі порушено проблеми зради, кохання, влади, право особистості, зокрема поета, на творчу свободу.

«Поліські нариси» відкривають такі теми, як туга за минулим («Поберіжник», «Поворотовець»), стосунки влади та селян («Війт»), голодомор («Гак»).

Найбільше враження справляє нарис «Гак», у якому мати двох дітей покінчує життя самогубством, оскільки не може нагодувати їх. Психологічна криза нашттовхує людину на злочин проти себе. У «Поліських нарисах» К. Поліщук показує життєві драми різних людей, але їх об'єднує одне – тоталітарне знищення.

Для творів малої прози К. Поліщука з експресивною манерою характерним виступає мотив протистояння злу, кровопролиттю, яке породжене тоталітаризмом. Доба в художньому світі письменника базується на мотивах туги, самотності, тривоги та меланхолійного відчуження, увагу зацентровано на психічних та особистісних переживаннях героїв, на їхньому світовідчутті, які несуть екзистенційне забарвлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєва В. Українська імпресіоністична проза / Віра Агеєва. – К., 1994. – 160 с.

2. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX – початку XX століття / І. Денисюк. – Львів : Академ. експрес, 1999. – 280 с.
3. Естетика : підручник / Л. Левчук, В. Панченко, О. Оніщенко, Д. Кучерюк. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 451 с.
4. Поліщук К. Вибрані твори / Клим Поліщук; упоряд. В. Шевчук; передм. С. Яковенка. – К. : Смолоскип, 2008. – 704 с.

ЭКСПРЕССИОНИСТИЧЕСКАЯ ПРАВДИВОСТЬ ИЗОБРАЖАЕМОГО В НОВЕЛЛАХ КЛИМА ПОЛИЩУКА

Оксана Ивасюк, Вера Климачѳва

В статье рассмотрены особенности экспрессионистического мировоззрения Клыма Полищука, которое отражено в его новеллах, влияние трагических военных и революционных событий и социально-политической ситуации начала XX века. Экспрессионизм в прозе К. Полищука выразителен, в частности это касается освещения напряжения переживаний, взглядов на дегуманизацию общества на фоне эпохи, бездуховность, которая была вызвана общественно-политическими и экономическими факторами начала XX века, тяготение писателя к контрастности, акцентирование на психике людей, использование символов и тому подобное. В общем экспрессионистические манера письма присущая каждому произведению К. Полищука.

Ключевые слова: экспрессионизм, импрессионизм, новелла, нарация.

EXPRESSIONIST WORKS TRUTHFULNESS DEPICTED IN KLYM POLISHCHUK NOVELS

Oksana Ivasiuk, Vira Klimachova

On the Ukrainian expressionist outlook in early twentieth century had a great impact the tragic war and revolution as well as social and political situation.

Thorough K. Polishchuk worldview and, in particular, exaggerated the author's «I» in the works (usual from first person narration) reader gets all the emotional stress the author had seen during the struggle and war. Expressionism in K. Polishchuk prose is perhaps most clearly pronounced, especially for experiences, views on the dehumanization of society against the background of the era, lack of spirituality, which was caused by the social, political and economic factors in the early twentieth century as well as the writer's attraction to contrast, emphasis on the human mind, usage of symbols etc. Overall, expressionistic writer's style characterizes each K. Polishchuk work. The specific aspect of writer's short story is that the narrative emphasis transferred to the inner world of characters, focuses on the experiences and attitudes of the characters, actually the story «enlightens them.» The presentation of such fragments characterized by brevity, despite there are not many actors involved, the descriptions are brief but detailed.

In fragmented K. Polishchuk prose dominates the emotional, psychological and sensitive area. Attention to such prose sketches «Fragments of Life» («Yes, well?!.» «Their end», «The Last Day», «Vualka» «Have no mistress» «Is it?!.» «Silence» «novelist», «device») and «Polis'ki essays» («Poberizhnyk» «Povorotovets», «Veyt», «Hook»).

The writer clearly focuses on the emotional perception of the character of life conflicts. For short prose works of K. Polishchuk expressive acting style characteristic motif resistance to evil, bloodshed generated by totalitarianism. Day in the art world of the writer is based on the grounds of depression, loneliness, anxiety and melancholic disposition, attention is paid to mental and personal experiences of the characters.

Keywords: expressionism, impressionism, novel, narrative.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2016

Прийнято до публікації 20.10.2016